

УДК 021.4.001.73:378.4(477.74-21)

М. О. Подрезова,

директор Наукової бібліотеки

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,

вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна

тел.: (0482) 34-77-89

e-mail: library@onu.edu.ua

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті викладено основні зміни в напрямках діяльності Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова. Найважливішими з них є: інформаційно-аналітичне забезпечення науково-видавничої діяльності університету та перенесення цієї діяльності до сфери власної відповідальності бібліотеки; організація сайтів; формування та удосконалення бібліографічної культури періодичних видань; інтеграція університетських видань та результатів науково-дослідницької діяльності вчених університету у вітчизняні та світові наукометричні бази. Розглянуто загальні критерії відбору періодичних видань, які застосовуються в наукометричних базах світу, стратегія і тактика формування фондів бібліотеки, модель науково-видавничої діяльності бібліотеки. Окремо висвітлені пріоритети наукових досліджень книжкових пам'яток.

Ключові слова: Наукова бібліотека, ОНУ імені І. І. Мечникова, наукометричні бази даних, періодичні видання, комплектування бібліотеки, книжкові пам'ятки, науково-видавнича діяльність бібліотеки

Сучасні зміни у сфері вищої освіти України стрімко змінюють модель діяльності бібліотеки університету. Орієнтація в інформаційних ресурсах, їх аналіз та оцінка, надання доступу до інформації стають базовою функцією бібліотеки вищого навчального закладу як активного суб'єкта інформаційного суспільства.

Сучасний розвиток інформатизації суспільства вимагає пошуку нових моделей бібліотечного розвитку, і кожна бібліотека повинна мати свою стратегію розвитку як загальну модель дій, які забезпечували б життєдіяльність бібліотеки як необхідного університетові підрозділу в контексті побудови відкритого суспільства знань.

Стратегія (в загальному значенні) – це мистецтво планування будь-якої діяльності на тривалу перспективу. Стратегічне планування включає визначення цілей діяльності, необхідних для їх досягнення ресурсів, вибір раціональних шляхів їх використання. Повною мірою це стосується й бібліотечної діяльності.

ОНУ імені І. І. Мечникова має статус національного університету і продовжує свій розвиток, прагнучи до статусу дослідницького університету. Формування нової стратегії діяльності Наукової бібліотеки має відповідати цим на-

становам. Відомо, що можливості бібліотеки залежать від стратегії розвитку вузу, фінансової політики щодо бібліотеки, від готовності бібліотеки докласти внесок у підвищення рейтингу свого університету, від кадрового складу співробітників бібліотеки та ін.

Діяльність Наукової бібліотеки Одеського університету традиційно була спрямована на інформаційне забезпечення освітнього процесу та наукових досліджень в університеті. Це вимагає від бібліотеки активізувати зближення бібліотечної діяльності з науково-дослідницькою шляхом розвитку інтелектуальних інформаційних технологій.

Розвиток технологічних інновацій призвів до того, що процеси створення, зберігання, доступу та розповсюдження даних в Науковій бібліотеці зазнають кардинальних змін.

Наукова бібліотека сьогодні – це робочі місця бібліотекарів та центри обслуговування, які підключені до мережі Internet, забезпечення повного покриття зони Wi-Fi. Постійно удосконалюється web-сайт бібліотеки, який завдяки системі внутрішніх і зовнішніх посилань забезпечує користувачів навігацією ресурсами Internet. Сайт постійно оновлюється та орієнтує читачів в пошукових засобах України та світу.

На web-сайті бібліотеки представлені електронний каталог, електронна бібліотека, репозитарій, бази даних періодики ОНУ, імідж-каталоги, тематичні бази даних тощо.

Бібліотека має інформаційну інфраструктуру оцифровки і довготривалого зберігання електронних інформаційних ресурсів. Цифрова телекомунікаційна структура Наукової бібліотеки включає виділений оптоволоконний Internet-канал, який пов'язує бібліотеку з комунікаційним високошвидкісним центром університету, і резервний цифровий радіоканал. Підтримує роботу бібліотеки телекомунікаційний центр університету.

Науково-інформаційне середовище, у якому функціонує наукова бібліотека закладу вищої освіти, різко змінюється за стрімкого розвитку новітніх технологій.

Перш за все, Наукова бібліотека ОНУ ім. І. І. Мечникова – це класична модель книгосховища з традиційними бібліотечними процесами. А також це електронна бібліотека, яка включає електронні ресурси, репозитарій відкритого доступу. Як і вимагає сучасність, бібліотекарі почали виступати експертними консультантами щодо створення електронних інформаційних ресурсів. Зростає роль бібліотеки як основної ланки інформаційно-технологічної інфраструктури науки.

Бібліотека починає ініціювати запровадження багатьох нових напрямків діяльності. Найважливішими з них в галузі формування Науковою бібліотекою принципово нової інформаційно-технологічної інфраструктури науки є перенесення науково-видавничої діяльності університету до сфери власної відповідальності бібліотеки; поширення бібліотечних процесів на масиви первинних

наукових даних та результатів науково-дослідної діяльності вчених університету; організація сайтів періодичних видань ОНУ та інтеграція їх в наукометричні бази; організація науково-практичних семінарів з представниками редколегії періодичних видань ОНУ; постійні виступи директора Наукової бібліотеки на ректоратах, Вченій раді ОНУ та Вчених радах факультетів.

Орієнтація на потреби науковця сприяла появі інформаційних фахівців нового типу: вони розуміють інтелектуальне середовище науковця, принципи розповсюдження інформаційних ресурсів і значення збереження даних. У структурі інформаційно-бібліографічного відділу був створений сектор інформаційно-аналітичного забезпечення, який проводить моніторинг світових інформаційних ресурсів, аналіз рівня цитування та індекса Хірша вченого, імпаکت-фактора періодичних видань Одеського національного університету, пошук матеріалів у глобальній мережі на допомогу навчальному процесу та науковій діяльності університету, інтегрує гетерогенні інформаційні потоки вчених у наукометричні бази. Вчені і практики провідних університетських бібліотек світу підкреслюють, що в бібліотечній роботі з'явився новий сегмент – відповідальність за поширення результатів науково-дослідницької діяльності вчених [1]. Працюючи у цьому новому напрямі, починає розвиватися діяльність наукової бібліотеки як видавця електронних журналів. Ця робота базується на філософії відкритого доступу (платформа OJS), який складається з електронних тематичних або інституціональних репозитаріїв, а також з електронних журналів.

У Науковій бібліотеці було створено універсальний репозитарій відкритого доступу як платформи для інтеграції у світовий інформаційний простір. Призначення репозитарію – це забезпечення відкритого доступу до наукових досліджень університету, що дає можливість продемонструвати його науковий потенціал.

Репозитарій було зареєстровано:

- 1) у світовому реєстрі ROAR (Соутгемптонський університет, Великобританія);
- 2) у «Покажчику Репозитаріїв відкритого доступу» (Ноттінгемський університет, Великобританія);
- 3) в Simple Metadata in Open Ukraine Archives (<http://oai.org.ua>) (Система пошуку у відкритих архівах України).

Репозитарій включає близько 4460 документів, кількість переглядів яких за 2012-2013 рр. становить 993118.

У межах реалізації проекту DOAR (Directory of Open Access Scholarly Resources) міжнародним центром ISSN, за підтримки комунікаційного та інформаційного сектору UNESCO, електронний архів-репозитарій ОНУ було зареєстровано в міжнародному реєстрі ISSN, надано власний ISSN 3210-7731 та отримано статус повноцінного відкритого електронного видання, у якому

можна публікувати результати досліджень як у першоджерелі нарівні з друкованими періодичними виданнями

Впродовж останніх років Наукова бібліотека веде посилену роботу в **напряму видавничо-редакційної діяльності**. У 2007 р. бібліотека стала засновником періодичного видання «Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство», де публікуються результати досліджень з бібліотечної, бібліографічної та книгознавчої справи, з історії книжкових колекцій, стародруків та рідкісних видань, дослідження інноваційних процесів у бібліотечній справі, а також розвідки з історії бібліотеки ОНУ, університету та діяльності окремих вчених.

Повний цикл організаційної, підготовчої та редакційної роботи видання покладено на науково-редакційний сектор, який виконує функцію координаційного центру й тісно співпрацює з видавництвом «Одеський національний університет». Налагоджено регулярний вихід журналу, отримано Міжнародний стандартний номер серіального видання (ISSN). Оформлення проводиться за останніми вимогами ДСТУ. Видання має міжнародний склад редакційної колегії, вміщує резюме англійською мовою, так само англійською наводяться відомості про авторів, анотації та ключові слова до всіх статей та пристатейні бібліографічні посилання. Дотримуючись політики відкритого доступу, бібліотека розробила особисту політику журналу та запустила проект на платформі OJS, створивши персональний сайт «Вісника ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство».

Після виходу з друку журналу у видавничому центрі «Одеський національний університет» фахівці бібліотеки розміщують інформацію про реферування та індексування журналу, присутність журналу в національних та міжнародних базах:

1. Сайт Вісника ОНУ «Бібліотекознавство...» – <http://vislib.onu.edu.ua>
2. Інституційний репозитарій ОНУ – <http://dspace.onu.edu.ua>
3. Періодичні видання ОНУ – <http://lib.onu.edu.ua/ua/izdanONU>
4. «Наукова періодика України» – <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
5. «Україніка наукова» – <http://www.ipri.kiev.ua>
6. Ulrichs – <http://ulrichsweb.serialssolutions.com/login>
7. Index Copernicus – <http://journals.indexcopernicus.com>
8. РИНЦ – <http://elibrary.ru>
9. Google Scholar – <http://scholar.google.com.ua>

Слід зазначити, що принципи політики відкритого доступу вимагають поставити питання захисту авторських прав у цифровому середовищі. На сьогодні в усьому світі поширеним є застосування ліцензій Creative Commons, які зараз вводяться в правове поле України. Creative Commons пропонує перевіреним часом гнучкий і справедливий підхід до використання об'єктів авторського права відкритого контенту, що дозволяє авторам та іншим суб'єктам авторських прав самим визначати засади подальшого використання їх творів,

захищають їх від несанкціонованого використання і створюють легальне середовище для вільного обміну контентом. Наукова бібліотека для захисту своїх авторських прав обрала ліцензію, яка дозволяє вільно використовувати ресурс на некомерційній основі.

Було подано анкету на включення «Вісника ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство» до директорії відкритого доступу Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Швеція), яка сприяє розповсюдженню та ширшому використанню публікацій.

Бібліотека Одеського університету почала створення міні електронного журналу відкритого доступу, у якому розміщені праці секції «Бібліотечно-бібліографічна справа», що постійно бере участь у щорічній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ. При цьому бібліотека замикає на собі повний цикл циркуляції наукових публікацій і надає технічну платформу, послуги редактора, системного адміністратора, бібліографа [2].

Наявність електронних журналів відкритого доступу веде до збільшення кількості користувачів електронної бібліотеки. За шоквартальними середньостатистичними показниками репозитарію Наукова бібліотека звітує на ректоратах і Вченій раді ОНУ, визначається десять переможців за відвідуванням у кожній галузі науки. Цей вид діяльності бібліотеки з організації та подальшого супроводу репозитарію та е-журналів відкритого доступу показав ефективність підвищення публікаційної активності вчених для розвитку періодичних видань ВНЗ.

Одним з провідних напрямків роботи Наукової бібліотеки є **виявлення наукової активності ОНУ** в цілому та публікаційної активності вченого за допомогою наукометричних і бібліометричних досліджень. Основним засобом сучасної наукової комунікації є публікації в наукових виданнях: журналах, збірниках тощо. Серед джерел інформації для вчених стаття в періодичному виданні займає перше місце. Одеський національний університет як кожний освітній заклад сьогодні публікує результати своїх досліджень та окремі аспекти з досвіду роботи в періодичних виданнях (друкованих та електронних). Електронні версії розміщуються на сайті НБ в розділі «Періодичні видання ОНУ» і в інституціональному репозитарії.

Постійно ведеться робота з вивчення як вітчизняних, так і світових баз даних наукової періодики. Наукова інформація в електронному вигляді представлена в Україні наступним чином:

- по-перше, загальнодержавний портал «Наукова періодика України» <http://journals.uran.ua>, у якому представлені повні тексти статей з наукових журналів;
- по-друге, загальнодержавна реферативна база даних «Україніка наукова», де розміщується інформація про публікації.

Формують та поповнюють ці бази два найбільших інформаційних заклади країни – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) та Інститут проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України. В Україні проєкт OJS проваджується під брендом «Наукова періодика України» (Scientific Periodical of Ukraine) – <http://journals.uran.ua> – за ініціативою асоціації УРАН. Це науково-інформаційний ресурс, за яким буде визначатися національний індекс цитування. В Україні системне впровадження індексу цитування як нормативного показника оцінювання ефективності діяльності суб'єктів наукової діяльності розпочалося в 2009 р. Проєкт створювався з метою надання в майбутньому вченим «Єдиного вікна» в будь-яке видання – учасник проєкту[3]. Наукова бібліотека бере участь у цьому проєкті для подальшого представлення «Вісника ОНУ. Серія. Бібліотекознавство...» в базі даних «Український індекс наукового цитування».

Нормативно-правовою базою для здійснення загальнодержавного зібрання електронних версій наукової періодики став Закон України «Про основні принципи розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» [4]. Закон підкреслює необхідність вільного доступу до результатів наукових досліджень, здійснених за рахунок Держбюджету, зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності.

Одним з актуальних питань стосовно наукової періодики є включення її до переліку наукових фахових видань України. Наказом МОН молоді та спорту було затверджено «Порядок формування Переліку наукових фахових видань України» [5]. У ньому докладно перераховані обов'язкові умови, при дотриманні яких видання буде вважатися фаховим. Варто звернути особливу увагу на такі вимоги:

- наявність Свідоцтва про державну реєстрацію засобу масової інформації;
- засновником видання є наукова установа, організація, вищий навчальний заклад III-IV рівнів акредитації;
- наявність у складі редколегії не менше шести докторів наук з відповідної галузі, три з яких є штатними працівниками засновника видання;
- наявність статей англійською мовою на веб-сторінці видання;
- дотримання вимог редакційного оформлення згідно з Держстандартами, у тому числі наявність Міжнародного стандартного серійного номеру ISSN;
- здійснення внутрішнього та зовнішнього рецензування;
- безоплатне розміщення електронної копії видання на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у розділі «Наукова періодика».

Звертаючи увагу на останній пункт, треба зазначити, що на сьогодні активно розвивається система електронних публікацій, що забезпечує вчених сучасними інформаційними послугами на рівні світових стандартів. Статистика свідчить, що розміщення публікації в Інтернеті у вільному доступі збільшує кількість «паперових» посилань на неї у три-п'ять разів.

Співробітниками Наукової бібліотеки ведеться моніторинг загальнодержавних баз на предмет представлення в них періодичного видання «Вісник ОНУ», який налічує 11 серій. За результатами дослідження надаються консультації редколегіям серій видання. Про порядок представлення електронних версій журналу повідомляється на порталі «Наукова періодика України» та розміщується текстова форма подання даних до загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова». На офіційному сайті НБ, для підвищення якості видавничої продукції університету, розміщена сторінка «Редакційним колегіям наукових видань» у розділі «Періодичні видання ОНУ».

Крім того, факультетам університету було надано інформацію про Індекс інтегрованості періодичного видання в систему наукових комунікацій. Такий рейтинг оприлюднила НБУВ за результатами аналізу репозитарію електронних копій наукової періодики України. За визначенням Індекс характеризує не науковий рівень журналу, а ступінь його визнання та поширення, можливість одержання інформації про опубліковані в ньому статті. Портал «Наукова періодика України» дозволяє робити аналіз та утримувати бібліометричні показники періодичних видань ОНУ.

Редколегіям серій періодичних видань надсилаються повідомлення про «Основні критерії для включення періодичних видань до наукометричних баз даних»:

- наявність ISSN,
- періодичність видання,
- сайти журналу (українською та англійською мовами),
- наявність рецензування кожної публікації в журналі,
- авторські резюме (анотації), які надаються англійською мовою,
- міжнародний склад редколегії,
- цитування трьох членів редакційної ради,
- списки використаної літератури, які надаються згідно ДСТУ ГОСТ 7.1, а також транслітерованими списками літератури (References) згідно з міжнародними бібліографічними стилями (APA, CBE, Chicago, Garvard та інше)
- інше.

Проводиться робота й з **вивчення світових наукометричних баз даних**. Особливу увагу приділено представленості в цих базах публікацій співробітників університету та їх індексу цитування, індексу Хірша, умовам включення видань до вищезначених баз, а також переліку вже включених до них українських видань.

Найбільші наукометричні проекти, реалізовані корпораціями Tomson Reuters і Elsevier, передбачають визначення рейтингу журналів публікацій, авторів і колективів на основі індексу цитування. Українська періодика представлена в базах даних недостатньо.

На сьогодні найбільшими та найвпливовішими вважаються чотири бази даних: Thomson Reuters, Scopus, Index Copernicus та РІНЦ.

Web of Science (WOS) – найавторитетніша у світі аналітична та наукометрична база даних статей з періодичних та продовжуваних видань корпорації Tomson Reuters. Ресурс не містить повних текстів, але включає посилання на повні тексти в першоджерелах та списки усіх бібліографічних посилань, які зустрічаються в кожній публікації, що дозволяє за короткий термін отримати найповнішу бібліографічну інформацію за певною темою. У результаті аналітичної та наукометричної діяльності системи отримуються показники наукової активності: Index Citation – індекс цитування вченого та Impact Factor – індекси для наукового журналу.

SciVerse Scopus – найбільша єдина реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier. База даних оновлюється щодня, забезпечує значну підтримку в пошуку наукових публікацій та пропонує посилання на всі реферати, що вийшли з великого об'єму доступних статей. Перевагою Scopus є те, що вона перевищує за повнотою та ретроспективною глибиною більшість існуючих у світі баз даних. На користь Scopus стратегічний вибір органами державної влади України був зумовлений тим, що індекси Scopus забезпечують більш широке, порівняно з WOS, покриття не лише номенклатури українських наукових журналів, але й періодики всіх держав – сусідів України. Має значення політика Elsevier, спрямована на інтенсивне поповнення індексів власної наукометричної платформи не англійськими виданнями, яка створює сприятливі передумови для розширення існуючого у Scopus покриття вітчизняної науково-інформаційної продукції [3]. Треба зазначити, що умови включення журналу до цієї бази дещо збігаються з вимогами включення до переліку фахових видань України. Отже, є аналогічні показники, що практично автоматично відносять видання до розряду аутсайдерів (порушення «Основних критеріїв для включення періодичних видань до наукометричних баз даних»).

Scopus – це не тільки база, що містить інформацію і тексти публікацій, вона вираховує індекс Хірша, тобто індекс наукової активності окремих вчених, навчального закладу в цілому та окремих журналів. Індекс Хірша – це наукометричний показник, запропонований у 2005 р. американським фізиком Хорхе Хіршем, що являє собою сумарне число посилань на праці вченого. Критерій ґрунтується на обліку числа публікацій дослідника та числа цитувань цих публікацій. Індекс Хірша є кількісною характеристикою продуктивності вченого за весь період його наукової діяльності.

Index Copernicus (IC) – це база даних інформації наукового профілю (Польща, 1999). База даних дозволяє відслідковувати вплив наукових публікацій окремих вчених та наукових установ на світову науку. Index Copernicus, крім оцінки продуктивності, пропонує традиційне реферування та індексування наукових публікацій.

Російський індекс наукового цитування (РІНЦ) – це інформаційно-аналітична система (Росія, 2005). Вона призначена не тільки для оперативного

го забезпечення наукових досліджень актуальною довідково-бібліографічною інформацією, але й є також потужним інструментом, що надає можливість здійснювати оцінку результативності та ефективності діяльності науково-дослідних організацій, вчених, рівень наукових журналів тощо. В основі системи лежить бібліографічна реферативна база даних, де індексуються статті з наукових журналів. РІНЦ має угоди з компаніями Thomson Reuters та Elsevier, що дозволяють здійснювати запити безпосередньо з баз даних Web of Science і Scopus та отримувати звітти поточні значення показників цитування публікацій. Таким чином, в інтерфейсі РІНЦ можна побачити одночасно число цитувань публікації в РІНЦ, Web of Science і Scopus. Ця безкоштовна можливість доступна для всіх зареєстрованих у РІНЦ авторів.

Ці бази даних висувають певні вимоги до включення журналу до їх систем. Умови деяких з них більш жорсткі та вимогливі (Web of Science, Scopus), деяких – більш лояльні (Index Copernicus, РІНЦ).

Крім наукометричних баз даних, які містять повні тексти, реферати публікацій та здійснюють оцінку наукової діяльності установ та вчених, існує міжнародна база даних, що включає найбільш повні видавничі відомості про періодичні та продовжувані видання всього світу. Це **Ulrich's Periodicals Directory (Ulrich's)** – своєрідний зведений бібліографічний показник періодичних та продовжуваних видань світу, який має тільки онлайн форму.

База даних створюється на основі даних про видання, що отримуються з різних джерел – безпосередньо з видавництв, головного ISSN центру та його національних відділень у різних країнах, бібліотеках, інформаційних центрів-генераторів різноманітних інформаційних ресурсів, великих служб доставки тощо. Сьогодні цим ресурсом володіє компанія Serials Solutions. Ulrich's містить 330 тис. описів періодичних та продовжуваних видань, що виходять у теперішній час. Цей ресурс, можна сказати, єдине найбільш повне джерело інформації про журнали, що використовується в усьому світі. Включення до цієї бази даних дає можливість установі (засновнику видання), редакціям чи видавництвам отримати додатковий вихід до світового інформаційного та бібліотечного співтовариства, надати найбільш повну інформацію про свої видання, розширити передплату тощо. Ще раз звернемо увагу на важливість наявності у видання міжнародного стандартного серійного номеру ISSN. Ця база даних активно співпрацює з ISSN центром, тому, якщо видання має цей номер, воно має бути представлене у цій базі. На сьогоднішній день всі 11 серій «Вісника ОНУ» вже включені в цю базу даних, ведеться робота з подання вступних заявок для інших періодичних видань університету.

Наукометричною бібліографічною платформою є **Google Scholar**, що є науковим сегментом Google. У ній представлені майже всі існуючі в Інтернеті українські журнали. При видачі результатів пошуку Google Scholar враховує кількість посилань на знайдені документи. Але специфіка даного продукту не передбачає попереднього відбору назв видань для індексації.

Публікаційну активність науковця бібліотека може самостійно простежити, звертаючись до відомих безкоштовних джерел наукометричних даних: Google Scholar, РІНЦ. Інформаційно-аналітичний сектор збирає та вивчає інформацію про світові та національні рейтинги вишів України, виробляє моніторинг періодичних видань, що входять у світові наукометричні бази даних, складає списки наукових журналів, що надають можливість публікації наукових статей аспірантам і молодим науковцям.

Вже декілька років поспіль Наукова бібліотека займається відстеженням публікаційної активності вчених ОНУ за показниками наукометричної бази даних Scopus. Результати досліджень щомісяця подаються до науково-дослідної частини університету, що стало новим видом діяльності в роботі бібліотеки. Станом на квітень 2014 р. на платформі Scopus представлено 2369 публікацій 332 науковців нашого університету. Кількість цитувань – 8844, індекс Хірша – 40 (h-index).

На сьогодні понад 70 вчених ОНУ мають показники від 3 h-index і більше, максимальний показник – 26 h-index.

Одним з напрямів діяльності в інформаційно-аналітичному забезпеченні наукової діяльності університету є **інтеграція періодичних видань у світові наукометричні бази.**

Спочатку ХХІ ст. рух за відкритий доступ до результатів наукових досліджень розповсюдився по всьому світу. В Україні позицію держави по відношенню до відкритого доступу відображає Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» [4], який підкреслює необхідність забезпечення вільного доступу до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Держбюджету.

Є два шляхи забезпечення відкритого доступу:

- «Зелений шлях» відкритого доступу передбачає, що дослідники розміщують свої вже опубліковані статті в репозитарії – тематичному або інституціональному електронному архіві.

Наукова бібліотека вже створила і підтримує розвиток репозитарію, який у відкритому доступі надає публікації вчених ОНУ, і вони успішно індексуються Google Академією.

- «Золотий шлях» відкритого доступу передбачає, що вчені публікують свої статті в журналах, які практикують відкритий доступ, що робить матеріали доступними в режимі реального часу негайно.

За вимогами МОН України всі вітчизняні журнали, включені до переліку наукових фахових видань, фактично є журналами відкритого доступу, оскільки представляють свої повні тексти у відкритому доступі на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Вітчизняні журнали сьогодні поставлені в умови, коли для їх подальшого розвитку та існування редколегіям необхідно значною мірою переглянути своє ставлення до відомостей, використаних в інформаційних аналітичних систе-

мах. Прийшов час звертати більше уваги на те, як повинно бути оформлене періодичне видання та статті в ньому, які якісні і формальні зміни в журналах спричиняють ті вимоги, що висувають закордонні аналітичні системи цитування, у зв'язку з цим спрямувати зусилля на розвиток електронних версій журналів. Необхідно пам'ятати, що вся аналітика будується на даних журналів. Журнал виконує широкий спектр функцій, які надають уявлення про розвиток науки в конкретному ВНЗ і державі в цілому.

Створення журналу починається з формування його концепції. У сучасних умовах спочатку слід визначити:

- на які вимоги орієнтуватиметься журнал: національні та/або міжнародні;
- модель доступу: відкритий доступ, підписаний, гібридна модель;
- тематику видання, спеціалізацію, цільову аудиторію. Для видань із широкою тематикою більш жорсткі вимоги: розбірливість при відборі статей, ширша географія авторів, висока цитованість статей;
- графік публікації та орієнтовна кількість статей у випусках;
- буде видаватися друкована версія або журнал буде існувати тільки в електронному вигляді.
- оформлення сайту журналу (наявність сайту журналу англійською мовою, викладена політика журналу, повний склад редакційної ради із зазначенням країни аффілювання кожного члена ради, зміст випусків і анотаціями до кожної статті, архів випусків, інформація про систему рецензування, контактна інформація та ін.).

Метою створення журналу повинна бути публікація нових важливих досліджень у своїй галузі. Слід серйозно поставитися до вибору назви журналу, оскільки саме вона визначатиме стратегію розвитку журналу. Журнал може мати декілька альтернативних назв різними мовами, але основна назва має бути англійською мовою. Журнал повинен мати повну назву, а також офіційно скорочені назви та абревіатуру.

Для того щоб з часом увійти до Scopus, журнал повинен бути зареєстрований у відкритих каталогах і спеціалізованих системах пошуку: Ulrich's, DOAJ (Directory of Open Access Journals), Google Scholar, Index Copernicus, ПІНЦ та інше.

Підготовка журналів до індексування в зарубіжних наукометричних базах даних стосується досить великого переліку вимог, що відносяться переважно до загальних вимог міжнародних стандартів.

При подачі на розгляд до Scopus надаються повні тексти: 3 останніх випуски (бажано) або 10 статей останнього випуску (сторінка змісту і 9 статей).

Через 2 роки після створення журналу, коли він вже означився на інформаційному просторі, можна подавати заявку в Scopus.

Базові вимоги (при відповідності цим вимогам журнал допускається до експертизи):

- ✓ Наявність ISSN

- ✓ Англомовні анотації
- ✓ Рецензування рукописів
- ✓ Регулярність публікації (бажано на сайті і/або в журналі розмішувати графік виходу журналів)
- ✓ Латинізована пристатейна бібліографія

У разі, якщо журнал не відповідає перерахованим вимогам, експерти Scopus навіть не розглядатимуть ваш журнал.

Безумовні непрямі вимоги:

- Англомовні сторінки змісту, дані про авторів, ключові слова
- Наявність DOI (Цифровий ідентифікатор об'єкта)
- Окрема сторінка редколегії
- Причини наявності неангломовних статей
- Міжнародна термінологія і скорочення (назви статей, анотації, тексти)
- Міжнародний формат посилань (APA, Chicago, IEEE, Harvard і др)

Повне визнання статусу журналу як міжнародного та наукового забезпечується через присвоєння йому імпаکت-фактора в Web of Science. Подавати журнал в Web of Science корпорації Thompson Reuters можна не раніше, ніж за два роки. Набуття цього імпаکت-фактору – це свого роду взяття верхньої планки, набагато серйознішої та значущої, ніж Scopus. Критерії відбору журналів у Scopus і Web of Science мають багато спільного, оскільки засновані на вимогах, що висуваються до наукових журналів міжнародного рівня. Але все ж перед поданням запиту на індексацію в Thompson Reuters слід серйозно попрацювати над якістю журналу. У Web of Science приймаються не всі наукові журнали, а виключно ті, які в змозі збирати цитованість вище середнього у своїй області, або ті, які мають високу значимість на регіональному рівні.

Інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу в закладі вищої освіти потребує від наукової бібліотеки різнопланової роботи, заснованої перш за все на максимальній комп'ютеризації бібліотечно-інформаційних технічних процесів. У бібліотеці Одеського університету – це електронне замовлення літератури, електронна видача та здача літератури на навчальних абонементів, тріал-доступ до онлайн-бібліотеки навчальної літератури CUL Online. В електронній книгозбірні університетської бібліотеки знаходиться біля 600 електронних посібників з грифом «Затверджено МОН».

Для організації навчального процесу в Науковій бібліотеці використовуються тематичні бази даних: навігатори «Інтернет-ресурсів», «Дипломні роботи», «Нові напрями науки», «Нові спеціальності в ОНУ», «Повнотекстові методичні матеріали», «Періодика ОНУ», «Списки періодичних видань вітчизняних та зарубіжних наукових журналів», які входять до наукометричних баз, для опублікування в них наукових статей, «Віртуальні виставки», «Віртуальна довідка».

Ліцензійна програма *Absotheque* проводить багатоаспектний аналіз стану забезпеченості навчального процесу, дозволяє оперативно інформувати кафедри

та інші підрозділи про книгозабезпеченість дисциплін тощо. Але як предмет нашої діяльності ці процеси за своєю суттю вже є традиційними. Переважне значення має підвищення якості обслуговування і форм взаємодії з користувачами. Нові вимоги в стратегії обслуговування передбачають:

- сучасні системи обслуговування онлайнного читача;
- досягнення рівних прав для онлайнного і звичайного читача;
- новий підхід до статистики відвідування бібліотеки.

Науково-видавнича діяльність

Одним з видів інформаційно-аналітичного продукту є нова модель науково-видавничої діяльності – «розвиток бібліотеки як видавця наукової літератури».

Наукова бібліотека використовує для повноцінного науково-видавничого е-середовища програмний пакет Open Journal System (OJS). Цей продукт призначений для забезпечення технологічного супроводу на рівні окремого журналу або журнальної колекції, процесів онлайнної взаємодії з авторами наукових текстів, редакційного опрацювання авторських видань, формування та публікації повних текстів наукових статей, архівування повнотекстового змісту [4].

Головні спеціалісти бібліотеки є авторами, редакторами, коректорами і дизайнерами видання. Наукова бібліотека реалізує видавничу діяльність у трьох напрямках :

I. Підтримка інфраструктури публікацій нових випусків періодичного видання «Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство» (з 2007 р.).

II. Підтримка публікацій нових серійних видань.

У Науковій бібліотеці засновані серії «Бібліографія вчених ОНУ» та «Розвиток науки в Одеському (Новоросійському) університеті». У рамках цих серій видані три монографії, енциклопедичні словники, інформаційні видання, бібліографічні покажчики. У рамках серії «Книжкові колекції Наукової бібліотеки Одеського (Новоросійського) університету» вийшло два випуски збірки «Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці: матеріали Міжнародних книгознавчих читань».

За останні роки налагоджено плідну академічну співпрацю Наукової бібліотеки з університетськими кафедрами факультетів. Експеримент з підготовки спільних наукових видань виявився досить вдалим.

Бібліотечно-видавнича служба публікує як друковані, так і електронні версії видань. Видавнича діяльність фінансується університетом.

Наукова бібліотека реалізує видавничі проекти у двосторонньому порядку співпраці з видавництвом університету «Одеський національний університет». Це найпоширеніший (хоча і не єдиний) тип співробітництва «нової видавничої моделі».

За останні 15 років в ОНУ не існує питання про надання бібліотекою видавничих послуг. Таким чином, інвестиції в бібліотечно-видавничу службу біблі-

отеки є корисними для нашого університету, особливо враховуючи трансформацію бібліотечної справи.

Видавнича діяльність Наукової бібліотеки безпосередньо пов'язана з науково-інформаційною роботою і відтворює її результати.

Науковою роботою в тій чи іншій мірі в університетській бібліотеці займаються всі головні фахівці, кваліфіковані штатні співробітники з великим досвідом роботи в бібліотеці і знанням її фондів. Однак, традиційно склалося, що наукові дослідження є пріоритетом діяльності двох підрозділів – Інформаційно-бібліографічного відділу (науково-редакційний сектор) та Відділу рідкісних книг і рукописів, співробітники якого поєднують у своїй роботі бібліотечно-бібліографічну практику з історико-краснознавчими дослідженнями фондів.

Бібліотека сьогодні працює в даному напрямку над 12 науковими проектами, присвячених 150-річчю створення Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

III. Паралельно з новими виданнями ведеться робота з оцифрування та публікації архівних випусків видань.

Кожна бібліотека самостійно встановлює пріоритети, визначаючи критерії відбору об'єктів для оцифровки, серед яких обов'язковими є: 1) унікальність або цінність документу; 2) фізичний стан; 3) читацький попит. Враховуючи всі ці складові, співробітниками бібліотеки проводиться відбір видань для оцифровки і подальшого розміщення повнотекстових копій на сайті бібліотеки.

Стратегія і тактика формування фондів сучасної бібліотеки

Із введенням електронних документів в бібліотечні технології змінюється складова бібліотечного фонду Наукової бібліотеки університету. Витрати на комплектування електронними документами складають вже 45% витрат на комплектування традиційними виданнями. Певні труднощі виникають при формуванні бібліотечного фонду на різних носіях, відборі необхідних навчальних видань з репертуару опублікованої літератури, особливо природничого напрямку, що недостатньо відповідають потребам закладу вищої освіти.

У наукових бібліотеках, як відомо, основна складова бібліотечних фондів – наукова література, включаючи цифрові повнотекстові колекції для інформаційного забезпечення наукових досліджень. Навчальна література продовжує закупатись у більшому обсязі ніж наукова, таким чином відбувається зменшення фондів наукової літератури і збільшуються фонди навчальної літератури. Перед бібліотекою стоїть завдання зі створення бібліотечного фонду, який сприяв би збереженню і розвитку науково-дослідницького компонента.

Фінансові витрати на електронні інформаційні ресурси досить значні. Вищим навчальним закладам необхідно скоординувати свої дії з придбання електронних повнотекстових ресурсів.

Складно виміряти цінність колекцій Інтернет-ресурсів, до яких бібліотека надає доступ, та працювати з «рухомими колекціями»: до них щодня додаються нові назви або вилучаються застарілі.

Невід'ємною частиною фонду став репозитарій відкритого доступу. Поповнення доступної частини фонду здійснюється автоматично, що викликає необхідність оновлення всіх базових бібліотечних документів з формування та підтримки фондів. У зв'язку з цим змінилися методики формування фондів.

Таким чином, формулюючи стратегію формування фондів Наукової бібліотеки, слід враховувати низку новацій:

- інтерпретація поняття «бібліотечно-інформаційний фонд» сучасної бібліотеки з урахуванням його віртуальної частини;
- постійне зростання кількості електронних видань, частина з яких вже є альтернативою традиційним бібліотечним передплатам;
- організація обліку фонду онлайн-ових передплат;
- необхідність відповідної системи організації та зберігання для повнотекстових електронних колекцій та архівів інформації;
- розвиток нових методів комплектування фондів через постійне зростання кількості статей в базах даних і вивантаження повнотекстових матеріалів [8].

Пріоритети наукових досліджень книжкових пам'яток

Стратегія діяльності Відділу рідкісних книг і рукописів Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова включає як традиційні напрямки роботи (розкриття фондів, введення в науковий обіг інформації про найбільш рідкісні й цінні, часом – унікальні видання), так і новації.

Першочерговим завданням роботи з книжковими пам'ятками є **створення національної бібліографії України, репертуару української книги та періодики**. За останні роки здійснено наукове освоєння цілого пласту вітчизняної та іноземної україніки, що зберігається у фондах бібліотеки: в рамках проекту «Історія України в книжкових пам'ятках XV-XVII ст. З колекцій Наукової бібліотеки ОНУ» випущена серія видань, завдяки яким до наукового і культурного обігу були введені цінні джерела з історії України, опубліковані в XV-XVII ст. Ця серія публікацій буде продовжена. З іншого боку, в результаті активного виявлення у фондах бібліотеки україномовних видань XIX-XX ст. в підготовлених бібліотекою публікаціях був зафіксований комплекс рідкісних видань: вийшов каталог виставки, присвяченої 20-річчю незалежності України «Видавнича спадщина українського ренесансу»; готується до друку анотований каталог одеських україномовних видань, що відображають значну частину репертуару української книги та періодики за 50 років її побутування в нашому місті (1873-1923 рр.).

Як установа-фондоутримувач книжкових пам'яток, більше 10 років тому (у 2002 р.) бібліотека приєдналася до створення Державного реєстру книжкових

пам'яток України як складової частини Державного реєстру національного культурного надбання, а з 2004 р. і об'єктом національного надбання. Науковий опис книжкових пам'яток спрямований на видання наукових каталогів. Результати роботи з інформаційного розкриття важливої частини фонду стародруків нашої бібліотеки відображені в «Каталозі видань XVI в. у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова», опублікованому в 2005 р. У 2012 р. вийшов друком каталог «Польські стародруки з колекцій університетської бібліотеки».

Одним з пріоритетів науково-дослідницької діяльності Наукової бібліотеки, до складу якої входять 17 особистих зібрань, подарованих університету видатними державними діячами, вченими, ректорами та професорами університету, є **вивчення історичних колекцій**. Особливу цінність представляють зібрання В. І. Григоровича, сім'ї Воронцових і О. Г. Строганова, що збагатили фонди бібліотеки в останній третині XIX ст. Напередодні 150-річчя університету готуються до видання каталоги цих найцінніших приватних книжкових зібрань, які мають міжнародне ім'я.

Одним з трендів сучасного книгознавства є **вивчення та реконструкція «розпорошених» колекцій**, робота з якими послідовно проводиться протягом останніх років. Так, співробітникам відділу вдалося зібрати невелику, але виключно цінну колекцію стародруків математика І. Ю. Тимченка (близько 200 од.), «розпорошену» у фондах всієї бібліотеки; найближчим часом планується публікація анотованого друкованого каталогу цієї унікальної добірки видань з історії математики. Вдалося виявити у фондах бібліотеки фрагменти відомих особистих книжкових зібрань. Наприклад, був відновлений невеликий фрагмент бібліотеки українського письменника, бібліографа, фольклориста і перекладача Михайла Федоровича Комарова (1844-1913), розосередженої в різних книгосховищах. Книги з цього зібрання були виявлені у фонді університетської бібліотеки у складі зборів розформованої в 1930 р. Української державної бібліотеки імені Т. Шевченка.

Не завжди можна повністю відновити первісний вигляд бібліотеки. У такому випадку обирається варіант збирання збереженої частини «розпорошених» колекцій і їх відтворення на інформаційному рівні в ході внесення записів до електронного каталогу, як це було зроблено з найціннішими «розпорошеними» колекціями Р. Губе і А. Кухарського, придбаними Новоросійським університетом.

Інформаційні технології в роботі з рідкісними і цінними виданнями використовуються і для оцифровки фондів, які проходять в рамках «Концепції створення електронної бібліотеки». Завдяки створенню імідж-каталогу фондів бібліотеки в режимі on-line читачам доступна інформація про книжкові пам'ятки університетської бібліотеки.

Можна говорити про певні успіхи у створенні електронної бібліотеки рідкісних і цінних видань: зараз на сайті бібліотеки розміщено 170 од. повнотекстових електронних версій таких книг. Користувачі бібліотеки отримують мож-

ливість вільно працювати з віртуальними примірниками, а бібліотека водночас може обмежити використання їх оригіналів, що дозволяє захистити ці видання від фізичного руйнування. Саме тому, в першу чергу, бібліотекою оцифровуються рідкісні, найбільш цінні, ветхі видання, видання підвищеного попиту або видання, наявні в бібліотеці в обмеженій кількості примірників.

За прикладом деяких найбільших бібліотек університетська бібліотека планує створення CD-колекції фондів рідкісних книг бібліотеки – своєрідний «електронний запасник» НБ ОНУ. На дисках будуть представлені електронні копії найбільш цінних і рідкісних видань з колекції електронних книг. Крім того, ми припускаємо виявлення видань з фонду рідкісної книги, що вимагають оцифровки для надання в корпоративні бази даних.

У планах також створення електронної колекції фонду газетних публікацій, які є виданнями активного попиту, що знаходяться в аварійному стані.

Міжнародна співпраця

Книжкові скарби університетської бібліотеки, а також активна науково-дослідницька діяльність, участь у міжнародних конференціях і колоквиумах, публікація в найавторитетніших зарубіжних спеціальних виданнях, стажування у великих дослідницьких центрах – все це сприяє вельми високій репутації нашої бібліотеки в професійному співтоваристві. Ми регулярно проводимо міжнародні конференції, у яких беруть участь фахівці з академічних установ та університетів України, Білорусі, Росії, Польщі. Вже стали традиційними Міжнародні книгознавчі читання «Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці».

Важливим досягненням є участь бібліотеки в престижних міжнародних проектах: так, в рамках співпраці з найвідомішим Інститутом Польської Бібліографії імені Естрейхерів у Кракові (Польща) на сайті Інституту представлена база польських стародруків з фондів бібліотеки Одеського університету. Керівник Дослідницького центру був науковим редактором виданого в 2012 році каталогу «Польські стародруки з колекцій університетської бібліотеки».

Бібліотеці необхідно докласти багато зусиль, щоб в епоху електронно-інформаційних комунікацій не втратити своїх позицій, а стати бібліотекою майбутнього.

Розв'язання цієї задачі – у підвищенні рівня впровадження нових інформаційних технологій, повній автоматизації всіх бібліотечно-інформаційних процесів. У практику сучасної бібліотеки мають увійти такі форми роботи:

- онлайнвий доступ до власних ресурсів з можливістю надання користувачу електронної копії запитуваного документа, якщо відсутнє обмеження авторського права;
- високий рівень організації та підтримки веб-сайта, через який повинен бути наданий доступ до інформаційних ресурсів національного та міжнародного рівня;

– електронна доставка документів має стати одним з основних видів сучасних міжбібліотечних комунікацій і одним з привабливих моментів для користувачів.

Особливе місце серед завдань займає підготовка і перепідготовка бібліотечних кадрів, рівень знань і професійних навичок, які повинні відповідати наростаючим вимогам інформаційного суспільства, в якому роль бібліотек є не тільки помітна, але й необхідна.

Всі розглянуті вище завдання стосуються не будь-яких окремих бібліотек – це завдання всієї бібліотечної спільноти, яка зобов'язана відігравати активнішу роль в суспільній еволюції.

Рішенням Вченої ради Одеського національного університету імені І. І. Мечникова затверджено стратегію Наукової бібліотеки, у якій пріоритетною вважають роботу щодо поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення наукової діяльності університету, проведення наукометричних та бібліометричних досліджень, моніторингу наукової періодики України у світові наукометричні бази і створенню бібліотеки рідкісних та цінних видань. Навчальним та науковим підрозділам університету, деканам факультетів підтримувати постійний інформаційно-аналітичний зв'язок з Науковою бібліотекою щодо наукометричної діяльності та супроводження наукових публікацій вчених ОНУ імені І. І. Мечникова.

Нові форми діяльності самої бібліотеки повинні змінити парадигму поняття «сучасна бібліотека» і теоретичних уявлень про її завдання, функції та місце в сучасному суспільстві, зокрема в управлінні інформаційною діяльністю.

Список використаної літератури

1. Колесникова Т. Стратегії та задоволення реалізації комунікаційних моделей діяльності, бібліотек вищої школи / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової Палати. – 2011. – № 5. – С. 23-29.
2. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціокультурному вимірі. Частина 1 : Академічна бібліотека як видавець / Денис Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 4. – С. 3-7.
3. Соловяненко Д. Політика індексації видань у наукометричних базах даних Web of Science та Sci Verse Scopus / Денис Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 1. – С. 6-20.
4. Про основні заходи розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 09.01.2007 №537-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 12, Ст. 102.
5. Порядок формування Переліку наукових фахових видань України : затверджено наказом М-ва освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження порядку формування Переліку наукових фахових видань України від 17 жовтня 2012р. №1111» // Офіційний вісник України. – 2012. – № 86. – С. 247. – Ст. 3514.
6. Копенева Е. А. Вебметрические показатели научной периодики Украины / Е. А. Копенева // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 5. – С. 75-82.
7. Хагерлид Я. Программа «Open Access se» – шведский опыт координации поддержки программ открытого доступа / Ян Хагерлид // Научные и технические библиотеки. – 2009. – № 8. – С. 24-32.
8. Шрайберг Я. Л. Интеграция библиотек в развивающееся информационное общество: что нас ждет впереди? : Ежегодный доклад конференции «Крым». Год 2012 / Яков Леонидович Шрайберг // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 1. – С. 7-49.

9. Соловяненко Д. Академічні біблієтеки в новому соцієтехнічному вимірі. Частина 3 : Роль академічних біблієтек у конструєванні інтегрованих інформаційних е-середовищ / Дєніс Соловяненко // Біблієтечний вісник. – 2010. – № 6. – С. 3-17.
10. Земсков А. И. Современные направления работы зарубежных и русских библиотек (По материалам Ежегодной конференции ИАТУЛ) / Андрей Ильич Земсков // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 6. – С. 54-64.

References

1. Kolesnykova T. Stratehii ta zadovolennia realizatsii komunikatsiinyh modelei diialnosti bibliotek vyshchoi shkoly [The strategy and satisfaction of realization of communication models of university libraries activity]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 2011, no. 5, pp. 23-29.
2. Solovianenko D. Akademichni biblioteki u novomu sotsiokulturnomu vymiri. Chastyna persha : Akademichna biblioteka yak vydavets [Academic libraries in the new social and cultural dimension. Part One: The Academic Library as a publisher]. *Bibliotechnyi visnyk*, 2010, no. 4, pp. 3-7.
3. Solovianenko D. Polityka indeksatsii vydan u naukometrychnykh bazakh danykh Web of Science ta SciVerse Scopus [Politics of publications indexing in scientometric databases Web of Science and SciVerse Scopus]. *Bibliotechnyi visnyk*, 2012, no. 1, pp. 6-20.
4. Pro osnovni zakhody rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007-2015 roky : Zakon Ukrainy vid 09.01.2007 №537-V [About the the main activities for the Information Society development in Ukraine in 2007-2015: Law of Ukraine of 09.01.2007 № 537-V]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2007, no. 12, article 102.
5. Poriadok formuvannia Pereliku naukovykh fakhovykh vydan Ukrainy : zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy «Pro zatverdzhennia poriadku formuvannia Pereliku naukovykh fakhovykh vydan Ukrainy vid 17 zhovtnia 2012 r. №1111» [The procedure of forming of the list of Ukrainian academic editions: approved by Ministry of Education, Youth and Sports of Ukraine “On approval of the order of forming of the Ukrainian academic editions list from 17th of October 2012. № 1111 “]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 2012, no. 86, pp. 247, article 3514.
6. Kopeneva E. A. Vebometricheskiye pokazateli nauchnoy periodiki Ukrainy [Webometric indicators of scientific periodicals of Ukraine]. *Nauchnyye i tekhnicheskkiye biblioteki*, 2013, no. 5, pp. 75-82.
7. Hagerlid Ja. Programma «Open Access se» – shvedskiy opyt koordinatsii podderzhki programm otkrytogo dostupa [The program «Open Access se» – Swedish experience of coordinating of support of open access programs]. *Nauchnyye i tekhnicheskkiye biblioteki*, 2009, no. 8, pp. 24-32.
8. Shrajberg Ja. L. Integratsiya bibliotek v razvivayushheysya informatsionnoye obshchestvo: chto nas zhdet vperedii? : Ezhegodnyy doklad konferentsii «Krym». God 2012 [Libraries integrating into developing information society: what lies ahead? Annual report of the conference “Crimea”. Year 2012]. *Nauchnyye i tekhnicheskkiye biblioteki*, 2013, no. 1, pp. 7-49.
9. Solovianenko D. Akademichni biblioteki v novomu sotsiotekhnichnomu vymiri. Chastyna tretia : Rol akademichnykh bibliotek u konstruyuvanni intehrovanykh informatsiinykh e-seredovyshch [Academic libraries in the new social and technical dimension. Part Three: The Role of Academic Libraries in the construction of integrated information e-media]. *Bibliotechnyi visnyk*, 2010, no. 6, pp. 3-17.
10. Zemskov A. I. Sovremennyye napravleniya raboty zarubezhnykh i russkikh bibliotek (Po materialam Ezhegodnoy konferentsii IATUL) [Modern directions of work of foreign and Russian libraries (On materials of the IATUL Annual Conference)]. *Nauchnyye i tekhnicheskkiye biblioteki*, 2013, no. 6, pp. 54-64.

Надійшла 25.05.2014 р.

М. А. Подрезова,

директор Научной библиотеки

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,

ул. Преображенская, 24, г. Одесса 65082 Украина

тел.: (0482) 34-77-89

e-mail: library@onu.edu.ua

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

В статье освещены основные изменения в направлениях деятельности Научной библиотеки ОНУ имени И. И. Мечникова. Главнейшими из них являются: информационно-аналитическое обеспечение научно-издательской деятельности университета и перенесение этой деятельности в сферу собственной ответственности библиотеки; организация сайтов; формирование и усовершенствование библиографической культуры периодических изданий; интеграция университетских изданий и результатов научно-исследовательской деятельности ученых университета в отечественные и мировые наукометрические базы. Рассмотрены общие критерии отбора периодических изданий, которые применяются в наукометрических базах, стратегия и тактика формирования фондов библиотеки, модель научно-издательской деятельности библиотеки. Отдельно освещены приоритеты научных исследований книжных памятников.

Ключевые слова: Научная библиотека, ОНУ имени И. И. Мечникова, наукометрические базы данных, периодические издания, комплектование библиотеки, книжные памятники, научно-издательская деятельность библиотеки.

М. О. Podrezova,

Director of the Scientific Library

Odesa I. I. Mechnikov National University,

24, Preobrazhenska Str., Odesa, 65082, Ukraine

Tel.: (0482) 34-77-89

e-mail: library@onu.edu.ua

THE STRATEGY OF A SCIENTIFIC LIBRARY IN THE INFORMATION SOCIETY

Summary

The topic of the paper is an innovation activity of a modern university library which must represent suitably contemporary main responses of the university in general. The subject of the study is elucidation of modernization of traditional activity of the Scientific Library of the Odesa I. I. Mechnikov National University. Using analytic method the author viewed the main kinds of innovation activity of a library: an informational and analytic support of research and publishing activities of the university and transfer of these activities to the field of library responsibility; working out on websites; forming and upgrading of library culture of periodicals; integration of the

university editions and results of scientific studies of university scientists to domestic and international databases; strategy and tactics of forming the library stocks; setting a priority of scientific studies of book monuments.

The result of monitoring of library activity consists in elaboration of the strategy of development of a modern university scientific library in the context of informatization of the society. It was proved that a library is an influential participant of the modern information society, its activity is extremely important for all educational and scientific departments of the university, which must communicate with a library in informational and analytic area. The findings of the study may be used for elaboration of recommendations for further development of such important university department as scientific library is.

Keywords: a Scientific Library, Odesa I. I. Mechnikov National University, scientometric databases, periodicals, acquisitions of the library, book monuments, research and publishing activities of the library.